

פרשת שלח – РАЗВЕДЧИКИ И СТРАНА

Наша недельная глава, а затем еще раз – глава «Дварим»¹, говорят о духовном падении великого еврейского народа в связи с «грехом разведчиков». Еврейский народ низко пал, и пал потому, что не верил в себя. «И мы были в глазах своих саранчой»², а потому считали, что представляемся такими и обитателям Страны: «такими же были мы в их глазах»³.

История вызывает множество вопросов. Почему Б-г сказал Моше, что Моше решать, посылать разведчиков или нет? Хотел Всевышний, чтобы разведка была предпринята, или не хотел?! И почему Моше послал разведчиков, когда понял, что Всевышний не желает этого? Кроме того, как могло случиться, что целая группа самых безусловных праведников возвращается из разведки с отчетом, проникнутым явной предубежденностью и неверием в обещание Всевышнего отдать кнаанею в руки евреев? Если это действительно земля, рождающая богатырей, тем выше ей цена!⁴ Наконец, почему возникает впечатление, что Иеошуа повторяет эту ошибку, спустя сорок лет отправив Калева и Пинхаса в страну в качестве разведчиков⁵?

Разведчики сталкиваются с чрезвычайной проблемой. Завершись их разведка успехом, Моше-рабейну вошел бы в страну со всем народом и евреи поселились бы там на постоянное жительство. Это было уникальное высокодуховное поколение⁶, и так же, как навсегда был **יצאת מצרים**, так навсегда должно было стать **כניסה לארץ**⁷. Страна должна была быть возрождена до уровня Ган-Эдена, как при Первом человеке

¹ דברים א: (יט) ונסע מחרב ונלך את כל המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם דרך הר האמרי כאשר צוה ד' אלקינו אתנו ונבא עד קדש ברנע: (כ) ואמר אלכם באתם עד הר האמרי אשר ד' אלקינו נתן לנו: (כא) ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר ד' אלקי אבתיך לך אל תירא ואל תחת: (כב) ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן: (כג) וייטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: (כד) ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכול וירגלו אתה: (כה) ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ד' אלקינו נתן לנו: (כו) ולא אביתם לעלת ותמרו את פי ד' אלקיכם: (כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ד' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: (כח) אנה אנחנו עליהם המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים וגם בני ענקים ראינו שם: (כט) ואמר אלכם לא תערכו ולא תיראו מהם: (ל) ד' אלקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם: (לא) ובמדבר אשר ראית אשר נשאל ד' אלקיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה: (לב) ובדבר הזה אינכם מאמינים ב ד' אלקיכם: (לג) ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם באש לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם: (לד) וישמע ד' את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: (לה) אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם: (לו) זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא אחרי ד': (לז) גם בי התאנף ד' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: (לח) יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: (לט) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה: (מ) ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: (מא) ותענו ותאמרו אלי חטאנו ל ד' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ד' אלקינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה: (מב) ויאמר ד' אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: (מג) ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי ד' ותזדו ותעלו ההרה: (מד) ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה: (מה) ותשבו ותבכו לפני ד' ולא שמע ד' בקלכם ולא האזין אליכם: (מו) ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם:

² יג לג: ...ונהי בעינינו כחגבים

³ שם: וכן היינו בעיניהם

⁴ רש"י יג יח: את הארץ מה היא - (במ"ר) יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת אוכלוסין החזק הוא הרפה - (במ"ר) סימן מסר להם אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם

⁵ שם משמואל [תר"ע]: ומדוע שלח אחר כך יהושע מרגלים אחר שכבר ראה העונש הנצמח מן המרגלים הראשונים

⁶ ספר התודעה (פי לג): מיום שגורש אדם הראשון מגן עדן ועד עת התיקון האחרון באחרית הימים, לא זכו כל הדורות ולא יזכו, למה שזכה דור המדבר בחמשה עשר החדשים הראשונים שהלכו אחרי ד' במדבר, מניסן עד סיון מן השנה השנית. המדבר הפך להם גן עדן ממש, והיתה כל הנהגה שהתנהג עמם הקב"ה, הנהגה של פנים בפנים, וכלום חסר בבית המלך: :

⁷ מהר"ל נצח ישראל פ"ח בדי"ה וקאמר

перед грехопадением. События могли развиваться еще успешней: Моше-рабейну мог стать Машиахом, началась бы мессианская эра и мы завершили бы разрешение проблем этого мира, каким мы его знаем. Действительно, Всевышний гарантировал евреям успех¹ и уже подготовил для этого почву, обезвредив ангела-покровителя противника².

В моменты, подобные этому, обычно дает себя знать ситра ахра. В конце концов, ецер а-ра – такое же сотворенное существо, как и все другие. Как и у всех других существ, в ецер а-ра запрограммирован инстинкт самосохранения. Теперь само его существование оказывается под угрозой из-за неминуемого наступления эпохи Машиаха³.

Всевышний предвидит эту проблему и готовит еврейский народ к этому испытанию. Он выстраивает события так, что лашон а-ра Мирьям (о котором говорится в конце прошлой недельной главы) предшествует отправке разведчиков⁴, чтобы еврейский народ был осторожен и избегал повторения греха лашон а-ра, на этот раз – о стране. Моше-рабейну принимает дополнительные меры, отправляя в разведку именно גדולת ישראל⁵, хотя вполне мог послать опытных военных⁶. Он приказывает разведчикам подготовить подробный отчет о стране, выражая этим уверенность, что тут нечего скрывать и что все хорошее, что они слышали о стране, – правда⁷.

¹ דברים א כא : (כא) ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר ד' אלקי אבתיך לך אל תירא ואל תחת :

² רבינו בחיי דברים א כא : ראה נתן ד' אלקיך לפניך את הארץ עלה רש - היה לומר הנה נתן ד' אלקיך לך אל הארץ, אבל ירמוז לשר שלהם, כי מאחר שנתן לפניהם השר שלהם למעלה בודאי הארץ תהיה שלהם למטה, וזהו שאמר עלה רש, כלומר על השר, כי מצד שהוא ד' אלקיך עליון מתגבר על השר נתן לפניך את הארץ, ועל כן אמר ראה שהוא לשון הסתכלות וראיית הלב :

ומזה אמרו במדרש ראה נתן ד' אלקיך לפניך, וכי לפניהם היתה, אלא שהפיל שרה תחלה. וכן הזכיר למעלה ראה נתתי לפניכם את הארץ וחזר ואמר בואו ורשו את הארץ, והיה ראוי שיאמר ורשו אותה, אבל יאמר ראה נתתי לפניכם למעלה שר הארץ ומעתה בואו ורשו את הארץ שאין מערער בדבר. וכן יזכיר עוד בדבר הש"י (דברים ה) ראה החלותי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו יאמר אני החילתי תת לפניך למעלה את סיחון ואת ארצו, ומעתה עשה אתה את שלך, החל רש לרשת את ארצו למטה. ומה שאמר לשון החל היה לו לומר לשון גמור כי כיון שהקב"ה התחיל בזה יש עליכם לגמור הדבר, אבל אמר החל רש להורות כי תיכף שיתחילו ישראל יהיה הענין נגמר ויירשו את ארצו, כיון שהקב"ה התחיל במה שהוא עיקר. וגוי

³ ז"ל העורך של האור גדליהו הארה 4 בשם החידושי הרי"ם : ואם היו מצליחים בשליחותם לראות את השגת ד' באר"י את תיקון השלם. ובחידושי הרי"ם ביאר דלכן נתעצם הסטרא אחרא להחטיאם, וכן היה אצל אדם הראשון ואצל הטא העגל, בזמנים אלו היה שייך שיהיה סוף לכה הטומאה, ולכן התחזק הסט"א נגדם בכל היכולת, והביאור בזה שכל נברא יש בו הרצון לחיות, כן הסט"א בריאה היא, ורצונו להתקיים ולעשות מלאכתו, ולכן באלו הזמנים התעצם כ"כ להחטיאם וכמו שביאר בחי הרי"ם, ע"ש.

⁴ אור גדליהו ריש הפרשה : ברש"י מהמדרש "למה נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר." נראה מזה גודל נסיון המרגלים שהקב"ה הקדים מעשה דמרים להמעשה של המרגלים לסייע אותם בניסיונם ע"ש עוד

⁵ פסיקתא : איש אחד איש אחד למטה אבותיו כל מה שאתה יכול לבחור מיוחדים שבהם

כל נשיא בהם : גדולים שבהם

זוהר : וישלח אותם משה : כלם זכאים הוי ורישי דישראל הוי

כוונת אר"י : רצה הקב"ה להתעבר שנים עשר שבטים באלו יב נשיאים כדי לתקן אותם שלא יחטאו ועכ"ז לא הואיל

רש"י דברים א כג : ואקח מכם - מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם

⁶ העמק דבר יג א ד"ה כל נשיא בהם : מי שנשיא היינו גדול בישראל ויודע טכסיסי מלחמה הוא ילך. ולא הדיוט אע"ג שאפשר שיוודע יותר טכסיסי מלחמה. ובקי בטיב הענין הנדרש יותר מכל מקום היה הצווי ליקח גדולי ישראל ויודעים לתור ולעמוד על הענין הנדרש ג"כ. בכדי שיהיו דבריהם נשמעים ביותר. ומזה יש לנו ללמוד בכל הליכות עולם לנו :

⁷ רש"י דברים א כג ד"ה וייטב בעיני הדבר : ... ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה אמר לו הן נותנו אתה לי לנסיון אמר לו הן בהרים וגבעות אמר לו הן כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר הלוקח בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסה מעתה אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעבב ואתם לא חזרתם בכם :

Все оказалось напрасно. Контратака ецера а-ра была настолько успешной, что вместо Дней Машиаха мы унаследовали «плач в поколениях» и по сей день, на момент написания этой статьи, Машиах еще не пришел.

Основной проблемой еврейского народа был битохон¹. Но не следует понимать это примитивно. Увидев исполинских обитателей Страны, разведчики не могли не понять, что обеспечить евреям победу над ними может только Всевышний². И народ был к этому готов.

Но разведчики поняли что-то еще.

Дор а-деа вел в пустыне совершенно искусственное существование. Люди не нуждались в ванной, их одежда не изнашивалась, им не приходилось готовить пищу и зарабатывать на жизнь. Они были полностью защищены от природных стихий³. Их жизнь была целиком посвящена духовности, возвращению в себе глубокой веры в Б-га и изучению Торы в совершенстве⁴. Это было одновременно и чудесное, и предельно интенсивное существование. Каждый еврей этого поколения просыпался утром, зная точно, каково его духовное состояние. Если у него имелась мало-мальски неверная мысль, если за ним числился малейший проступок, он обнаруживал, что его порция מן выпала намного дальше от его шатра, чем обычно. Это было известно ему, и это становилось известно всему еврейскому народу⁵. За всяким действием следовала немедленная и наглядная реакция. Обратная связь была явной. Минутная слабость – и вы немедленно подвергаетесь нападению Амалека⁶. Вы неверно ступили – и

ובגור אריה יג ב: ולפיכך אמר להם משה שישלחו המרגלים ולראות הטובה היא אם רעה, וכל הענין הכתוב בפרשה הזאת, והכל עשה משה רבינו עליו השלום אולי יחזרו בהם ואל ישלחו כשיראו שאני מצוה להם לשלוח ולראות, [ש]אלמלא לא היה טובה - לא הייתי אומר להם לראות על כל דבר ודבר, וכך הוא המשל שהביא רש"י באלה הדברים

¹ בענין חטא המרגלים רבו המפרשים אבל ענין הבטחון הוא הצד השווה שבהם. ויש הרבה מפרשים, ובראשם הרמב"ן שפרשו שהחטא היה שאע"פ שדרך הטבע יש לתור את הארץ לפני כניסתם, לפי מדרגתם לא היו צריכים לשאול לזה אלא לסמוך על הקב"ה ובאור גדליהו שעיקר הנסיון היה אם ילכו בשליחותן של בני ישראל "וישיבו אותנו דברי" (דברים א) או שילכו בשליחות משה רבינו ע"ש

וכן במפורש בפסוקים:

יד (יא) ויאמר ד' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבם:

תהלים קו כד: וימאסו בארץ חמדה לא אמינו לדבר

² של"ה, תורה אור ג: כלל העולה, כי כוונת הש"י בשליחות המרגלים, גם דעת משה רבינו ע"ה, היה כדי שיראו שאי אפשר לכבוש בטבע, רק כי ד' יתברך הוא הנותן כח ויהיה על פי הנס, ולו יתברך הכוח והגבורה

³ רש"י דברים א יט בשם חז"ל: המדבר הגדול והנורא - שהיו בו נחשים כקורות ועקרבים כקשות ע"כ וכתב הספורנו והעמק דבר שעל כן הולכי מדברות היו הולכים בדרך אחרת ולא עבר איש את המקום הנורא הזה ואעפ"כ העניי הכבוד הגנו אותם נגד כל זה

⁴ ספר התודעה (פ' לג): לא דרש מהם הקב"ה אלא שיתחזקו באמונתם ובבטחונם בו, לפיכך נסה אותם כמה פעמים וחסר מהם טובתו לשעה, למען יהיו תולים עיניהם בקב"ה לשאול ממנו חפצם ולא יהיו בועטים חלילה מחוסר בטחון. במדבר שור הניחם ללכת שלשה ימים בלי מים; במרה מצאו המים מרים; במדבר סין פסק מזונם מכליהם ולא היה להם לחם לאכול; כשנתן להם המן - לא נתן להם אלא מאכל יום אחד בלבד ... רק בתחילת דרכם בלבד הכניסם ד' לגן עדן, ופטרם מכל עמל העולם הזה כדי שיהיו סופגים תורה הרבה וילמדו לדעת ולהבין את דרכי ד' ויתחזקו באמונתו ובבטחונם ולא ימוש מהם לעולם. והרי הם עומדים עתה לבוא לרשת את ארצם ולחיות בה חיי אנשים לפי סדר הטבע ולא על סדר הנס בלבד:

⁵ ספר התודעה שם: עומר לגולגולת, הצדיקים מצאוהו קרוב לביתם ואשר לא צדקו כמוהם - יצאו חוץ למחנה ללקוט; לצדיקים היה המן מוכן לאכול מיד, ולשאינם צדיקים היה חסר כתישה טחינה אפיה ובישול; זכה אדם במעשה טוב, הפך בין יום משאינו צדיק לצדיק ומאכלו מזומן לפניו בפתח ביתו כגלוסקאות אפויות וכו', לא זכה ונכשל בדבר לא טוב, היה הופך לעיני הכל מצדיק לשאינו צדיק והכל רואים פלוני זה יוצא חוץ למחנה ללקוט את עמרו - מה עשה שכך עלתה לו?

⁶ ספר התודעה שם: ויחנו ברפידים - ואין מים לשתות העם; כיון שרפו ידיהם מבטחונם וירב העם עם משה - ויבוא עמלק וילחם

праведный Моше тут как тут, чтобы сделать вам упрек¹. Это был весьма пугающий образ жизни².

Клаль Израэль было трудно так жить, но евреи знали, что так будет только до момента вступления в Страну Израила. Разве не желал Сам Всевышний, чтобы евреи служили примером для всех народов³, живя в своей стране, как живут все народы?⁴ Там жизнь будет немного более нормальной, как они полагали, пока не вернулись разведчики со своим отчетом. Само требование отправить разведчиков говорит о желании евреев вести дела более «нормальным» способом (несмотря на известное опасение, что в итоге духовная высота будет ими утрачена⁵). Нет совершенно ничего запретного в разведке перед военным вторжением⁶, и даже Моше-рабейну находил это разумным. Но он не распознал скрытого намерения еврейского народа выяснить, «нормальная» ли это страна, страна, которая могла бы снять напряжение, сопутствующее каждому дню их нынешнего образа жизни⁷.

Тем не менее Моше-рабейну должен был понимать, что то, что правомерно согласно естественным законам, может быть неправомерно согласно более высоким законам Провидения. Поэтому Б-г говорит Моше-рабейну: שלח לך – «Посылай, если ты намерен действовать на уровне, которого желает народ, на уровне естественных законов»⁸.

¹ ספר התודעה (פי' לג): וכן אתה אומר, לא זכו כל הדורות במנהיג ורועה נאמן כמשה רבינו שהיה עם הדור ההוא, ברם כלום דבר קל הוא לחיות תמיד במחיצתו של מנהיג גדול כזה אשר מפניו יבושו הכל וכולם נראים שפלים בעיניהם למראהו, אדם שמעלתו גדולה ממעלתם של מלאכי מרום, מי יכול לעמוד במחיצתו?!

² ספר התודעה (פי' לג): אפשר לעם שלם שתהא מידת הדין מתוחה כנגדו תמיד, וכך יחיה תמיד ולא יחטא, ולא תהא מידת הדין פוגעת בו?!

³ ספר התודעה (פי' לג): אף הקדוש ברוך הוא לא חפץ בישראל עמו שיהיו כמלאכי השרת ויחיו כמו בן עדן תמיד, שהרי חפץ היה בעמו שיהיה לאור כלל הגויים שילמדו ממעשיהם, ואם יהיו ישראל מובדלים מכלל האנשים ולא יהיו דומים להם כלום בסדרי חייהם - לא ילמדו שאר אנשים לעשות כמעשיהם, יאמרו: הללו, מלאכים הם - מי ידמה להם?!

⁴ ספר התודעה שם: כשבחר ד' בעמו, בחר להם גם נחלה שיהיו חיים בה חיי אדמות, חורשים בשעת חרישה וזורעים בשעת זריעה ונהנים מן הברכה אשר נתן ד' בארץ, ויהו עושים כל מעשיהם ויחיים את כל חייהם ככל המצוה אשר נתנה לבני אדם לטוב להם ולטוב לכל העולם, ויהו כל עמי תבל רואים אותם כמה נאים חייהם שחיים על פי התורה והמצוה, ויהו מתאווים גם הם לעשות כמוהם:

⁵ שפת אמת [תרל"ט]: איתא בזוה"ק כי המרגלים חשבו הכא אן רישין ובארעא לא נזכי להיות רישין. אכן לכאורה נראה כי ודאי כל מה שאמרו המרגלים הי' בעבור כללות בני"י. וכיון שנבחרו להיות שלוחי בני ישראל ודאי היו בטלין אל הציבור. ואיך נוכל לומר עליהם שדיברו מחמת נגיעת עצמותם. אבל נראה לבאר הענין כי דור המדבר בכלל היו בחיי ראש. כי הדור שיצא ממצרים ושמעו הדברות בסיני הם ראשין לכל הדורות. והדורות נמשכים בבחי' אבות ותולדות מרישין ועד רגלין כמ"ש על דורותינו עיקבא דמשיחא. אכן דור המדבר היו כולם בחיי רישין. ובדאי אמת הדבר כי הכניסה לארץ הי' מדריגה אחר מדריגה והם לא רצו שיפלו ממדריגת רישין כנ"ל. ודור המדבר הי' להם התגלות כבודו ית' כדמיון התגלות הנשמה בראש. ובדאי מי שהוא במקום עליון קשה לו ליפול למדריגה תחתונה כמו שקשה אל הנשמה לרדת למטה. ובעי"כ אדם נבא. אבל הי' להם לבטל עצמם לעשות רצון הבורא ית'. ולהבין מאמר חכמינו ז"ל יפה שעה אחת [בתורה] [בתשובה] ומעשי"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב כו' וכמ"ש מענין זה במ"א:

⁶ רמב"ן יג ב: ... אבל ישוב הענין בזה, כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, ... באיזו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוה לכבוש את הארץ, ... וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה עצמו שנאמר (להלן כא לב) וישלח משה לרגל את יעור, וכן ביהושע בן נון (יהושע א א) שנים אנשים מרגלים, ועל כן היה טוב בעיני משה כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס, וגו'

⁷ ספר התודעה (פי' לג): ברם, הם, עוד מחשבה אחת היתה בלבם: לדעת טיבה של הארץ הזאת, אם היא ארץ ככל הארצות ואפשר לחיות בה חיים של דרך הטבע, או שמא גם היא אינה אלא סגנון אחר של גן עדן, וכל החי בתוכה כחי בפלטרין של מלך ומידת הדין מתוחה שם תמיד; ושמא לא יוכלו גם שם לעמוד בדרך חיים שהארץ הזאת דורשת ושהיא למעלה מדרך הטבע:

⁸ העמק דבר יג ב: שלח לך אנשים וגו'. פרש"י לדעתך אני איני מצוה לך כו'. ודאי לשון שלח לך אינו במשמע אלא כמו קח לך לך לך שהוא מצוה כמשמעו. אלא ההכרח לפרש הכי כמבואר בספר דברים שמתחלה אך המה ישראל בקשו זאת. ... דודאי לפי הליכות עולם הטבע היה השלוח נחוץ לראות איד ובאיזה צד לכבוש הארץ. וכמשי"כ הרמב"ן ז"ל וכמבואר בלשון ישראל שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. וישיבו אותנו דבר. את הדרך אשר נעלה בה. ואת הערים אשר נבא אליהן. הרי לא

О чем говорил отчет разведчиков? О том, что Эрец-Израэль – место интенсивной ашгахи, как и пустыня. Исполины, смерть множества людей¹, огромные плоды – все указывает на продолжение той же схемы, жизнь по которой они испытали в пустыне. ארץ אוכלת יושביה – «это страна, духовность которой поглотит таких людей, как мы»². Она не сулит покоя усталым. Израиль – царский дворец, в котором мы будем рабами³. Обещание Всевышнего предоставить нам эту страну не может сохраниться в обстоятельствах, задающих более высокие стандарты, чем те, которым евреи в состоянии соответствовать⁴. Тем более что, как известно из пророчества Эльдада и Мейдада, Моше с нами не будет⁵. (Есть мнение, что как Моше-рабейну утерял ореол лидерства, так и они, и это также омрачало их мысли⁶.)

Более того – там будет хуже, потому что в пустыне евреи могли, по крайней мере, свободно вести чистую жизнь по Торе, почти полностью игнорируя этот мир. В стране, однако, им придется пахать и собирать жатву, как всем прочим. А дождь, как מן, будет выпадать и хлеб будет расти в прямой зависимости от их поведения. Б-г хочет, чтобы они вместе с собой подняли к духовному величию и мир, чтобы они были מרגלים

בקשו לדעת הטובה היא אם רעה. ועוד כמה דברים אם ראוי ליכנס לא"י או לא. לא הסתפקו עדיין בזה כלל. רק לדעת איך יכבשו. וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה הוא בדרך הטבע. אבל אם הוא למעלה מה"ט כאשר הלכו עד הנה במדבר. אין מקום לשליחות כלל. שאין דבר חוצץ בפני תפארת עוזו ית'. והנה בעמדם בחורב ובתחלת נסיעתם משם היה באמת בדעתם ליכנס בזה האופן לא"י. וא"צ לשליחות כלל.

אבל בהליכה שלש מסעות הללו ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן. ... ואינם יכולים לעמוד בזהירות יתירה כזו. ... בפנים שהאדם מישראל מתנהג עם עבודתו לפני ד' באותו פנים הקב"ה והשגחתו עליו. ע"כ הסכימו לשלח מרגלים ותהי הכנסיה בדרך הטבע. עוד יש להוסיף עפ"י מאמר חז"ל דנבואת אלדד ומידד היה משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ. ונהי דנבואה של משה מת לא הוחלט כ"כ. ולא עלה ע"ד משה שלא תועיל תפלתו לשנות הגזירה. ע"ש עוד

ו"ל ההגות בפרשיות התורה: גם העמק דבר אמר כי הם רצו בהליכות טבע לראות את הדרך נעלה בה.

(בנוסף להרמב"ן, רבינו בחיי, חתם סופר ועוד). ... בעמדם בחורב ידעו כי תשועתם תהיה על טבעית, אבל בשלוש המסעות נכחו לדעת, כי כבדה דרך זו, שכן על כל דבר שלא כהוגן ועל טרונאי נענשו מיד. לכן לא ראו עצמם מוכשרים להנהגה על טבעית, ורצו לשלוח מרגלים, כדי שהכיבוש יהיה בדרך הטבע. הם שמעו מפ"י אלדד ומידד מתנבאים "משה מת ויהושע מכניס" והם ידעו, כי יהושע מסמל את ההנהגה הטבעית, כמו שנאמר "ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב" לכן אחרי שמושה אמר להם "עלה רש" ראו בכך הסכמה לדעתם, כי הכיבוש יבוא בדרך טבעית. ואמנם, אם כי הקדוש ברוך רצה בשבילם דרך על טבעית, הסכים בסוף לדעתם ואמר למשה "שלח לך – לדעתך" בהתאם לרצון העם, לפי דרכם שאינם מוכשרים ויראים מהנהגה על טבעית.

¹ לב: ארץ אוכלת יושביה היא

² יערות דבש מובא בהגות והמשיך שם: לעומתם טענו יהושע וכלב כי הארץ מוסיפה קדושה, ומכפרת על חולשתם של היושבים עליה. "טובה הארץ מאד מאד" בשבילכם טובה היא יותר מארץ אחרת

³ ספר התודעה (פ' לג): כה אמרו המרגלים: הארץ שאנו באים לרשת אותה - כולה כמחנה שכונה היא, כאשר כאן במדבר. לא מעולה היא משאר ארצות, אלא אינה דומה להן כלל. פלטרין של מלך היא - לא נוכל לעלות אליה כי יוצאי מצרים אנו, ולא הגענו להיות בני פלטרין: הראיתם ארץ כזו שברכתה שופעת מאליה, שפרותיה של גפן אחת מרובים מתנובת כרם שלם ומבורך בארץ אחרת; הראיתם ארץ שכזו, שבניה, או גדלים כענקים עד לשמים ודומים לנפילים שלפני המבול, או מתים כזבובים - כל כולה אינה אלא גן עדן מן השמים לזוכים לו, או שאול וגיחנם לשאינם לזוכים!:

⁴ ז"ל החפץ חיים בספר שמירת הלשון ח"ב פ' יט: כשבאו לרגל הארץ התגבר היצר עליהם לומר לנצח עם רב כזה וגבורים כאלו, צריך לזה זכות גדולה ונוראה אבל לא כאנשים כמונו שזה מקרוב עשינו העגל, וגם בשר התאוה ... ומה שהבטיח הקב"ה לתת לנו את הארץ, הוא קורא אם היינו זכאים וגו'

⁵ משך חכמה יג ל ד"ה ויהס כלב את העם אל משה עלה נעלה כו': הענין, דהמה היו מתפחדים, מפני ששמעו מאלדד ומידד מתנבאים משה מת יהושע מכניס (לעיל יא, כח ברש"י, סנהדרין יז), וראו כי משה לא מיחה בהם ולא גער עליהם, וא"כ להכנס בארץ מבצר ולהלחם עם עמלק, אשר כבר נכשלו בו, ועם ענקים, בלא משה הלא יפלו כולם לפי חרב, ולכן השתיק כלב את העם, במה שיחסו את כל המופתים אל משה, כי אדרבא גדולת משה תלוי בכך, שכל זמן שהיו במדבר לא נתיחד הדבור למשה (מכילתא בא ח), ולכן אמר עלה נעלה בעצמנו בלא משה ... והוא שאמר ויהס כלב את העם במה שמיחסים הכל אל משה, זה לא תדברו ולא יעלה על לבכם כי רק במשה תלוי הנצחון והנסים, לא כן, רק עלה נעלה כו'. וזה שאמר יהושע ג' ויאמר כו' בזאת תדעו כי אי חי בקרבכם, פירוש, שלא תדמו כי משה היה בקרבכם והוא עשה את כל הגדולות, רק כי האלקים, אשר הוא חי תמיד, ולא משה שכבר מת וגו'

⁶ מסילת ישרים פ' יא: הכבוד ... הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ ... מיראתם פן יעמט כבודם בכניסת ארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם

ומקורו בזה פרשת שלח דף קנח ע"א

, т.е., как говорит Хатам Софер, люди, возвышающие телесное¹. Они, однако, воспринимали *יְשִׁבֵיהָ אֶרֶץ אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֵיהָ* как страну, которая «пожрет» их духовность и оставит их совершенно незащищенными². Призыв Калева и Иешуа *עֲלֵה נָעִלָה* – *давайте совершим двойную *הִלֵּי*, не только в духовной сфере, но и возвышением физического*,⁴ – ими услышан не был.

Еврейский народ видел, что большинство его лидеров рухнуло под тяжестью собственной логики, и сдался вместе с ними⁵. Не было ничего нового (или неточного) в фактах, которые сообщили разведчики. Новой была интерпретация этих фактов: у нас нет никаких шансов на победу в предстоящих сражениях, но даже если мы победим, нам не выдержать духовной интенсивности этой страны⁶:

אִפְס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ

אִפְס – «никаких шансов»⁷, *потому что народ, населяющий страну, могуч.*

Если так чувствовали себя гиганты Торы, что оставалось рядовым людям?⁸ Был один необычный человек, который впоследствии подходит к этому вопросу так, как они подойти не сумели. Рахав, известная блудница-язычница, полной верой поверила, что евреи получают свою страну, и действовала соответственно: не задумываясь, она рисковала жизнью, чтобы спасти эту вторую группу разведчиков, Иешуа и Калева⁹. (Афтара говорит о Рахав как еще об одном примере того, как Тора извлекает для нас уроки из дурных вещей, равно как из хороших, другими словами – независимо от характера «материала».)

Когда плакал весь еврейский народ¹⁰, начиная с Санедрина¹¹, он плакал потому, что был очень близок к Б-гу и продолжал сохранять эту близость. Евреи предпочли бы

¹ שֵׁפֶת אֲמַת תְּרַמִּי"ט : ... בִּימֵי הַמַּעֲשֶׂה הוּא תִּיקוֹן הָעֵשִׂיָה ... וְנִקְרָא מִרְגָּלִים . לִכֵּן אָמַר יוֹסֵף מִרְגָּלִים אֲתֵם לִרְאוֹת כּוֹי עֵרוֹת הָאָרֶץ בְּאֵתֵם . כִּי יָב שְׁבִטִים הֵם מִתְקַנִּים שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה כַּמִּי"ש בְּמִקּוֹם אַחֵר הִיָּה קֶשֶׁה לְמִרְגָּלִים לְכַנּוֹס בְּמַדְרִיגָה זֹאת . שְׁבַמְדַּבֵּר הִיָּה כּוֹלֵל תּוֹרָה . אֲבָן הַשִּׁי"ת רָצָה לְהַכְנִיסוֹ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן גַּם הַגּוֹף ... זֶה עֵינֵי סִמְכַת פֶּרֶשֶׁת נִסְכִּים אַחֵר מַעֲשֶׂה הַמִּרְגָּלִים ... [ש]בְּכָל קֶרֶבן צוֹה הַשִּׁי"ת לְהוֹסִיף נִסְכִּים וּמִנַּחַה שֶׁהוּא הַתִּיקוֹנִים מִן הָאָרֶץ דָּגן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהַר שְׁבַאֲיִן בְּכַח חֲרִישָׁה זֵרִיעָה וְנִטְעָה אֲבָל הַבְּהֵמָה הוּא בַעִ"ח בְּעַצְמוֹ וְהַקְּבִ"ה רָצָה בְּשַׁעַת הַקֶּרֶבן יִהְיֶה דְבִיקוֹת בְּמַעֲשֶׂה הָאָדָם וְגוֹי

² הַבַּעֲשִׂי"ת, מוֹבָא בְּהַגּוֹת לְפִרְשֵׁי תּוֹרָה וְזוֹ"ל שֵׁם : "אָרֶץ אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֵיהָ" – [הַמִּרְגָּלִים] אָמְרוּ שֶׁהַיּוֹשְׁבִים בָּהּ נִהְפְּכִים לְהִיּוֹת אֶרְצִיִּים . חוֹזֵ"ל אָמְרוּ : "חֹזֵק הוּא מִמֶּנּוּ כְּבִיכּוֹל, אֲפִילוֹ בַּעַל הַבַּיִת אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלוֹ מִשִּׁים (סוּטָה לֵה) כְּלוֹמַר אֵין אֲפִשְׁרוֹת לְהוֹצִיא נְצוּצוֹת שֶׁל קְדוּשָׁה מִעֲבֻדוֹת עֲצֻמִּית בְּכֵן טַעַם הַמִּרְגָּלִים טַעוֹת גַּשְׁיָה .

³ וַיְהִי סֵלֶב אֶת הָעַם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר – עֲלֵה נָעִלָה

⁴ הַגּוֹת בְּשֵׁם הַבַּעֲשִׂי"ט שֵׁם : מִשִּׁמְתוֹ שֶׁל אָדָם הִיא "עֲלֵה נָעִלָה", עֲלֵיהָ כְּפֹלֶה, בְּגִשְׁמִיּוֹת וּרְחוּמִיּוֹת כֹּאחֵת

⁵ רִשִׁי דְבָרִים אֶ כָּב : וְתִקְרְבוּן אֶלֵי כֻלְכֶם - בְּעִרְבוּבִיָּה וְלַחֲלוֹן הוּא אוֹמֵר וְתִקְרְבוּן אֵלַי כָּל רֹאשֵׁי שְׁבִטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם וְתֹאמְרוּ הֵן הִרְאֵנוּ וְגוֹי אוֹתָהּ קָרִיבָה הִיָּתָה הוֹגֵגַת יְלָדִים מְכַבְּדִים אֶת הַזִּקְנִים וְשִׁלְחוּם לְפָנֵיהֶם וְזִקְנִים מְכַבְּדִים אֶת הָרֹאשִׁים לְלַכַּת לְפָנֵיהֶם אֲבָל כֹּאֵן וְתִקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְכֶם בְּעִרְבוּבִיָּה יְלָדִים דּוֹחֲפִין אֶת הַזִּקְנִים וְזִקְנִים דּוֹחֲפִין אֶת הָרֹאשִׁים :

⁶ סִפְר הַתּוֹדָעָה (פִּי לֵג) : מִשְׁבּוֹ הַמִּרְגָּלִים וַיִּשְׁיבוּ דָבַר אֶל מֹשֶׁה וְאֵל כָּל הָעֵדָה - כָּל אֲשֶׁר דִּבְרוּ בְּאוֹתָהּ שַׁעָה, הַכֵּל אֲמַת הִיָּה וַיְדוּעַ הִיָּה לְכָל הָעַם . שִׁכָּן הַכֵּל יוֹדְעִים הִיָּכֵן עֲמַלֵּק יוֹשֵׁב וּמָה הוּא עֲמַלֵּק לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֵּל יוֹדְעִים אֶת הָאֲמֹרִיִּים שְׂגֹבְרִים הֵם, וְכֵן יְלִידֵי הָעֵנֶק יוֹדְעִים הִיָּו בְּעוֹלָם . וְכֵן מֹשֶׁה אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ט) : אֲשֶׁר אֲתָהּ יְדַעְתָּ וְאֲתָהּ שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לְפָנַי בְּגִי עֵנֶק . אֲלֵמַלֵּא הוֹסִיפוּ דְבָרֵיהֶם לּוֹמַר אִפְס ; - אִפְס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בְּאָרֶץ :

⁷ רַמְבִּי"ן יָג כָּב : רַשַׁעִם בְּמַלְת אִפְס שֶׁהִיא מוֹרָה עַל דְּבַר אִפְס וּמִנַּע מִן הָאָדָם שְׂאֵי אֲפִשֶׁר בְּשׁוּם עֵינֵי

⁸ חֲתָם סוֹפֵר

⁹ יִלְקוּט לִקְח טוֹב

¹⁰ ד' א : וְתִשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא :

¹¹ רִשִׁי יֵד וּפִירֶשׁ רִשִׁי שְׁבָאוֹ כּוֹלָם בִּיחַד בְּעִרְבוּבִיָּה – יְלָדִים דּוֹחֲפִים אֶת הַזִּקְנִים

вернуться и страдать под игом египтян¹, предпочли бы даже смерть такой судьбе². Всевышний ответил им, что они получают то, чего хотят, что они будут отдалены от Него. Но, обещал Он им, плакать им придется, во всех поколениях³. И причиной их будущего плача станет уже отдаление. Они увидят свои храмы разрушенными в результате этого отдаления, и они будут плакать. Из-за этого отдаления они увидят свою страну захваченной другими, и они будут плакать в изгнании. И это будет уже «правильный» плач – плач из-за желания быть ближе, а не дальше, и это приведет к тому, от чего увел начальный плач, – к возвращению в страну и к вступлению в эпоху Машиаха⁴.

Была тут и другая сложность. Разведчики были правы в том, что евреи не могут победить могучих кнаанеев чисто физическим усилием. Если евреи сначала не проведут духовную битву, все будет потеряно. Задачей разведчиков было как-то добраться до духовной энергии кнаанеев и подчинить ее⁵. Они должны были внести духовность Торы в камни и почву, во все материальные аспекты страны⁶. А для этого следовало находиться в полном обладании своими духовными силами, тем, чего они, в силу собственного величия⁷, достигли как посланцы Моше (שלח לך אנשים), черпающие

¹ יד (ג) ולמה ד' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה :

(ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה :

² יד (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהים כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו :

³ תרגום יונתן יד א: וארימת כל כנישתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בליליא ההוא ואתקביעת להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון ע"כ וכן בתענית (כט) הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות והרמב"ן (יד א) הקשה: ולא ידעתי מאיזה רמז שבפרשה הוציאו זה ... אולי ידרש זה מפסוק (לא) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, יאמר וטפכם כאשר אמרתם לבז יהיה בבא עת פקודתם כי אני פוקד עון אבות על בנים, והבאתי אותם עתה שידעו את הארץ ידיעה בלבד, אבל לא שירשו אותה לדורות והכתוב ירמוז בכיוצא בזה, ולא ירצה לגזור רעה רק בענין תוכחת על תנאי:

וחז"ל דרשו שבכיתם ליל תשעה באב היה. עיין ברבינו בחיי יד אחשבוך התאריכים ושם כתב עוד: ועוד דרשו בו בכה תבכה, בכה על ממלכת ישראל תבכה על ממלכת בית יהודה, בכה על ירושלים תבכה על ציון, בכה על עשרת השבטים תבכה על יהודה ובנימן. ומצינו חורבן בית ראשון שהיה בלילה ... חורבן בית שני היה ג"כ בלילה ... וכל המאורעות האלה לישראל היו בלילה בעונש הבכיה שעשו בלילה הזה. ועוד מצינו שבלילה הזה נגזר החורבן והפזור לישראל בגלות וגוי ע"ש שהוכיח ג"כ מהנביאים ומן הכתובים שבכיה זו הוקבעה לדורות שיהיו מפוזרים בין האומות והמשיך: ומאותה שעה נגזרה גזרה על ביהמ"ק שיחרב

⁴ ספר התודעה, אליהו כי טוב פ' לג: 'אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני אקבע לכם בכיה לדורות' - כלום נוקם ונוטר הוא הקב"ה ובעל חמה? ועוד, אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה - ואלה הדורות מה חטאו. והלא די להם לדור של הבנים הראשונים שהמתינו בכניסתם לארץ ארבעים שנה עד תום כל דור אבותיהם: ואם בעוונות הבנים גלו מארצם אחרי כן, מה הקשר בין חטאות האבות לפורענות הבנים שנגזרה להיות ביום שחטאו האבות, בתשעה לחדש אבי: אלא כך הוא מצע הדברים: בעוון בכיה זו של חנם לא גזר הקדוש ברוך הוא בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ אֵלָא עַל הָאֲבוֹת שֶׁחֲטָאוּ, והבנים שלא חטאו באו לארץ וירשוה. תאמר שהבנים מנוקים מעוון זה של כפית טובה מכל וכל, והלא כל חכו של האב בבנו: אכן, לא יומתו הבנים בחטא האבות, אבל שקד הקב"ה על הבנים שיהיו נטהרים משורש החטא הזה הנטוע בבנים מירשת האבות, ותחת אשר מאסו האבות בארץ חמדה בבכי של חנם ואמרו נְתַנָּה רֵאשׁ וְנִשְׁוֶבָה מִצְרָיִמָה - יהיו הבנים מתקנים חטא הראשונים בבכי של דורות רבים. כאשר יבכו בכל ארצות פזוריהם על ארץ חרבה, וגם כי יהא להם מרגוע שם ויחיו ברוחה - לא ישכחו את ארצם ויבכו עליה בכי אמת ויזילו דמעה על ארץ חרבה וישתוקקו לעלות ולחונן עפרה גם בשממותה ויאמרו:

שם: 'ינעם לנפשי הלחך ערום ויחף עלי חרבות שממה אשר היו דביריך': אמור מעתה, צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שבשעה שגזר עליהם חרבן וגלות בדורות אחרונים, קבע שעת הגזרה באותו יום של החטא הראשון, כדי שיהו הבנים מתקנים בבכיהם שבדורות רבים, את אשר קלקלו האבות הראשונים, וכל עמי תבל יאמרו, אך בנים הם לציון, וכל כובשיה ומחריביה זרים הם לה - יצאו מתוכה, ושובו בנים לגבולם:

⁵ שם משמואל [תרי"ע]: היו צריכין להכניע את כל כח קליפות מלכי כנען מקודם, ואח"כ ממילא היו נכבשים בקל

⁶ שפת אמת [תרי"א]: וזהו ג"כ ענין המרגלים להמשיך אור התורה להרגל והטבע. שהרי במדבר היו בני חורין כמ"ש חירות כו' ולא היו שום עול אחר עליהם. והיו צריכין להביא הארת התורה גם בהטבע כמ"ש בד' מו"ל. וז"ש בזה"ק חבורן תורה שבע"פ מאן דעוסק ב'י נקי חבר. והפי' חבר ג"כ כנ"ל שהת"ח כל מעשיו נמשכין אחר התורה ויש לעצמותו התחברות אל התורה. וז"ש שתרגילנו בתורתך ג"כ כנ"ל להמשיך אור התורה גם תוך הרגילות והטבע כנ"ל והוא ע"י המצות כנ"ל. וז"ש ויתורו את ארץ כנען להמשיך בחי' התורה לתוך הטבע כנ"ל. כמ"ש בזה"ק וירא על פסוק הנצנים נראו בארץ כו' וקול התור נשמע כו'. שהוא ההארה הפנימיות שצריכין למצוא גם תוך ההעלם והוא אור הגנוז במעשה בראשית כמ"ש מה רב טובך כו':

⁷ ספר התודעה (פ' לג): שלח לך, אבל אנשים יהיו, גבורים, איש אחד למטה אבותיו, כל נשיא בהם. שליחים אלה, מבחן לכל עמם יהיו. וגו'

из его духовности¹. Поэтому Всевышний говорит Моше, что это он должен послать разведчиков, – для того, чтобы обеспечить духовную чистоту миссии², и Моше был прав, полагая, что надо идти этим путем³.

Плохо было то, что в конце концов разведчики пошли как посланцы (шליхим) еврейского народа, а не Моше-рабейну⁴. Они слышали от Эльдада и Мейдада, что Моше в страну не войдет. Поэтому они нуждались в энергии еврейского народа, а не Моше, или они думали, что нуждаются именно в ней⁵. Они впитали совокупную духовность каждого колена, как во благо, так и во зло⁶. Только Калев остался верен изначальной миссии⁷. (Моше не знал всего этого и думал, что они все еще его представители⁸.)

В соответствии с этим все и получилось. Так как теперь разведчики уже не опирались на духовное совершенство Моше-рабейну, они не могли подавить духовность кнаанеев своей духовностью⁹. Они больше не верили в себя, и у них были для этого основания. Моше-рабейну молился о том, чтобы народ не был уничтожен, но он не просил, чтобы евреи вошли в страну¹⁰. Они больше не были достойны этого¹¹.

¹ שם משמואל [תר"ע]: ובמה שהם שלוחי מרע"ה ושלוחו של אדם כמותו, ה"י נחשב כאילו מרע"ה בעצמו הלך לשם

² שם משמואל שם: ולכן אמר השי"ת למרע"ה שלח לך

³ שם משמואל שם: וז"ש וייטב בעיני הדבר ואקח מכם וגו' שהיתה באמת עצה טובה ונכונה.

⁴ שם משמואל שם: משא"כ המרגלים נעשו שלוחים של כל ישראל כמו שנאמר וישיבו אותם דבר ואת כל העדה, עכתה"ק.

אור גדליהו: ויש לומר ששיקר הנסיון היה אם ילכו בשליחותם של בני ישראל כמו שאמרו בני ישראל וישיבו אותנו דבר (דברים), או שילכו בשליחותו של משה רבינו, ואפשר שזה כוונת חז"ל שאמרו (סוטה לד ע"ב וברש"י כאן) 'לדעתך היינו השליחות יהיה לדעתך, שילכו בשליחותך ולא בשליחות בני ישראל'

⁵ שם משמואל שם: ויש ליתן טעם מדוע שינו המרגלים שלא רצו להיות שלוחי משה רק שלוחי כל ישראל. וי"ל דכבר שמעו מאלדד ומידד שמשה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, וא"כ חשבו שלכיבוש א"י נצרך דוקא כח כנס"י ולא כח משה

⁶ שם משמואל [תר"ע]: ובכתבי הארז"ל שנתעברו בהם נשמות י"ב השבטים, ע"כ היו צריכין להכניע את כל קליפות מלכי כנען כני"ל ... [ובשלמא אם ה"י מרע"ה המשלח ובו לא נמצא חסרון, וא"כ שלוחו של אדם כמותו, א"כ היו יכולין לפעול הפעולה שה"י מרע"ה עושה אם ה"י הולך שמה, והיו יכולין להכניע הכל, משא"כ כשהלכו בשליחות ישראל ובהם הלא נמצאו הרבה שעדיין לא תקנו כל המדות הרעות שיה"י ביכולתם לעמוד נגדם, דהלא ה"י נמצא בהם דתן ואבירם וע"י, ומי שרוצה לעמוד וללחום מלחמה כזאת, הלא צריך להיות בעצמו נקי מכל פסולת, ובכן כיון שה"י חסרון במשלח, לכן כשנכנסו לארץ כנען וה"י אז אתקדורתא דשחרית שנעשה אפל, כ"כ התאספו כל הכחות ממדות רעות ועמדו נגדם, והם באשר נעשו שלוחי כל הקהל אף מאנשים הבלתי מטהרים לא ה"י ביכולתם להכניעם

⁷ ואולי זו היא עצת המרגלים שכלב ביקש רחמים שלא יהא ניסת לעצתם, והיינו שהם חשבו שעצתם טובה שיהיו שלוחי ישראל ולא ה"י לכלב טעם לדחותם רק בפשיטות שלא רצה לשנות מכפי אשר נשתלח, ולזה ה"י צריך חיזוק גדול כמובן.

⁸ שם משמואל שם: אך לא היו יכולים לאמור זה למשה כמובן. וכנראה שמשה לא ידע מנבואת אלדד ומידד, שהרי התנבאו שלא מאצילות משה, ובש"ס סנהדרין (י"ז). דלא סיימו קמי'.

ואפילו לפי הכוונה הפשוטה של העם שיתורו בארץ לבדוק שזה ארץ 'נורמלי', עובד לפי חוקות הטבע לא הגיד למשה רבינו (ספר התודעה פ' לג)

⁹ ספר התודעה (אליהו כי טוב) פ' לג: ותשא כל העדה, ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא: הגורה: העם חרץ לבדו את משפטו: או במדבר הזה לו מתנו. מעבדות פרעה יצאו ולכלל נוחלי ארץ הבחירה עדין לא הגיעו. העם האומר הלא טוב לנו שוב ממצרים? לשוב לעבדות ולשפלות ובלבד שלא נשא בעול הגדול של חרות עליונה ובאחריותה, אינו ראוי להיות עליון על כל הגויים; העם החושב בעצמו כי פשעו כל כך מרובים ולא עזבוהו עדין, עד שהקדוש ברוך הוא שונא אותו בגללם ואומר להשמידו - מעיד הוא על עצמו שהחטא והפשע עדין שוכן בקרבו ולא יצלה להתרומם על גביהם:

¹⁰ ספר התודעה (פ' לג): אפילו משה רבינו אהבם של ישראל ונושאם כאשר ישא האומן את היונק וסובלם גם כשהם חוטאים, לא ערב לבו לבקש עליהם רחמים לבטל מהם גזרת אם ירצה איש באנשים האלה, הדור הרע הזה, את הארץ הטובה וגו'. אינו מבקש עליהם אלא שלא ימותו כולם במגפה, מפני חילול השם. אבל לארץ הזו אין הם ראויים לבוא:

¹¹ ספר התודעה (פ' לג): והתחזקתם, ולקחתם מפרי הארץ - כך אמר למרגלים בצאתם לדרכם. שכל הרוצה לטעום מפריה ולשבוט מטובה של הארץ, הוא צריך ללבוש תחילה חזק וגבורה. עכשו, ששבו משם רפויים ונפחדים - לאו בני הארץ היא הם, במדבר הזה יתמו:

В тот роковой день 9 ава Всевышний постановил, что все достигшие шестидесятилетнего возраста умрут в пустыне¹. Каждое девятое ава² в последующие тридцать семь лет³ 15.000 евреев, достигших шестидесяти, ложились в свои могилы и умирали⁴. Это была страшная картина. Каждый еврей ложился спать в вырытую им самим могилу. Утром те, кто был моложе шестидесяти, просыпались, а те, кто достиг этого возраста, ночью умирали⁵. Ни левиты, ни женщины, ни Калев и Иеошуа, никто из тех, кому в момент «греха разведчиков» еще не было двадцати лет, не умер⁶, за исключением участников мятежа Кораха и погибших в несанкционированной войне против Амалека и эморейцев⁷. Других причин смерти в пустыне не было⁸.

Это объясняет, почему Иеошуа впоследствии послал Калева и Пинхаса повторить попытку⁹, позаботившись, чтобы они были именно его представителями, а не всего народа в целом¹⁰ (см. афтару к нашей недельной главе). Первая разведка сделала достаточно, чтобы облегчить путь второй, более успешно выполнившей свою миссию¹¹. Калев и Пинхас напрямик направились к Рахав, блуднице, принимавшей

¹ ספר התודעה, שם: גם אותם שעליהם היתה הגזרה, לא מתו במדבר קודם שמלאו להם ששים שנה. ולפי שצפה הקדוש ברוך הוא שעתידים בני ישראל לחטוא בחטא מרגלים, ויהיו כלים במדבר בעוון זה.

² ספר התודעה, שם: כל אלה שנמלאו להם ששים שנה והיו עתידים למות באותה שנה - כולם ביום אחד מתו, בטי' באב:

³ ספר התודעה, שם: ואף על פי שלשון חכמים שנוצר למעלה: 'וכך עשו ארבעים שנה' לא דברו חכמים אלא בלשון תורה: 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ, ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה, תשא את עונתיכם ארבעים שנה וגו'; ברם, שתי השנים שכבר עברו עליהם במדבר עד שעת הגזרה והשילום, גם הן נכנסו בכלל ארבעים שנה אלה; ולא היו להם לישראל במדבר אלא שלשים ושבע ימי תשעה באב של אבל ומספד בלבד: כיצד? תשעה באב של שנה ראשונה, עדין היה קודם חטא המרגלים, תשעה באב של שנה שניה - בו ביום חטאו ובו יצאה הגזרה אבל עדין לא החל השילום, עד לשנה הבאה. גם תשעה באב של השנה האחרונה לא מת בו איש, כי ויתר להם הקב"ה את השילום האחרון, כמו שאמר להלן בעז"ה:

⁴ ספר התודעה, שם: לכך מתחילה, בעודם עדין במצרים, פור הקב"ה את התולדות שיהיו נולדים כל שנה מספר שנה, כחמשה עשר אלף זכרים בני קיימא. וכשנגזרה עליהם הגזרה אחרי כן, לא מתו כולם בבת אחת אלא בכל שנה אותו מספר, חמשה עשר אלף ופרוטרוט. שכן כל מנינם של יוצאי הצבא היה שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים, חלק מנין זה לארבעים שנה - הרי חמשה עשר אלף ופרוטרוט שמתו בכל שנה עד תום כל הדור ההוא:

⁵ ספר התודעה, שם: 'כל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא: 'הכל יצאו לחפור חפרים (קברים) וישנים בהם! ' ובשחרית הכרוז יוצא: 'יבדלו החיים מן המתים!' והיו בודקים אותם ונמצאו חמשה עשר אלף ופרוטרוט חסרים בכל שנה, וכך עשו ארבעים שנה 'יום לשנה, יום לשנה' - הרי ארבעים שנה וכו': הכל נכנסו לקבריהם בליל תשעה באב, רק הללו שלא נמלאו להם ששים שנה נבדלו לחיים, ובני הששים נבדלו למות וכיסוסם בעפר. גם את יתר הקברים שתמוסם עפר ולא השאירו פתוחים לשנה הבאה, כי אמרו, אולי ירחם ד' את השארית ויבטל מהם את הגזרה עד השנה הבאה:

⁶ ספר התודעה, שם: ואלה שלא היו בגזרה: כל שבת לוי, שהרי לא היה מהם במרגלים, לפי שלא היו עתידים לרשת נחלה בארץ; הנשים שמכל השבטים, שחבבו את הארץ; כל הטף שלמטה מעשרים שנה; כל הזקנים שהיו בתשעה באב הראשון בני למעלה מששים שנה; יהושע וכלב אף על פי שהיו בני ארבעים ובכלל המנין של הדור ההוא - כי מלאו אחרי ד':

⁷ ספר התודעה, שם: הרי שנאמר לעיל שהמתים כל שנה לא היו אלא ט"ו אלף ופרוטרוט בלבד, ונאמר כאן שלא היו אלא שלשים ושבע שנים של שילום בלבד, לא יותר - שאר ארבעים וחמשה אלף ופרוטרוט גדול, מה היה עליו? תינח, ט"ו אלף האחרונים שויתר להם הקב"ה, אבל עוד שלשים אלף מתו, והיכן תמו? צא וחשוב את המתים על דבר קרח שהיה אחרי חטא המרגלים ותמצאם קרוב לחמשה עשר אלף - ארבעה עשר אלף ושבע מאות המתים במגפה, ועוד מאתים וחמשה איש מקריבי הקטורת. כל אלה לא בתשעה באב מתו, אלא ביום הזעם של המחלוקת ההיא. וכן אתה אומר שט"ו אלף הנוותרים מתו מן המעפילים לעלות ולהלחם עם העמלקי והאמורי אשר לא צנה ד' וצרון ברית ד' ונמשה לא משו מקרב המחנה; ויצד העמלקי והפנעני הישב בקר ההוא ויפתוהו עד החרמה (במדבר יד). וכן הוא אומר (דברים א): 'ויפתו אתכם בשעיר עד חרמה. ואפשר שמספר המוכים האלה חמשה עשר אלף היה:

⁸ ספר התודעה, אליהו כי טוב, פי' לג: רבים מגדולי המפרשים אומרים, וכן נראה גם מדברי רז"ל, כי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא היה שם מות בדרך הטבע כלל, כיון שלאפקדה אותם שום מחלה ולא בלו מזוקן. כל מיתה שהיתה במדבר רק על דבר חטא היתה. נמצא שדור הנכנסים לארץ מרובה היה בזקנים מופלגים ומרובה בנשים מאד, כל אותן הנשים שנתאלמו מבעליהן, ששים רבוא יוצאי הצבא שעליהם היתה הגזרה:

⁹ שם משמואל [תר"ע]: ולכן הי' מוכרח יהושע לשלוח מרגלים להכניע אותם, ובחר בניחוס וכלב שהיו צדיקים גמורים

¹⁰ שם משמואל שם: וכ"ז הי' להם מה שעשו שליחותם כראוי, היינו שיהושע שלחם ואליו לבד חזרו בשליחותם כמו שמבואר בפסוק עיי"ש, משא"כ המרגלים של י"ב שבטים שנעשו שלוחי כל ישראל

¹¹ שפת אמת [תרל"ג]: במדרש מקצה רגלים כו'. נראה כי לא הי' לבטלה שליחות המרגלים כי לא הי' באפשרי לשלוח רק אותם וקלקלו והי' נצרך אח"כ לשלוח שנית בימי יהושע אבל הועיל שליחותם שיוכל אח"כ לשלוח:

князей и вельмож, т.е. воплощавшей самую основу кнаанской нечистоты¹. В тот миг, когда разведчики услышали от нее, что кнаанеи обессилены страхом, они уже знали, что их миссия выполнена². Они собрались и вернулись к еврейскому народу.

¹שם משמואל שם: והם כיון שהיו אצל רחב הזונה שהיא היתה הקליפה העיקרית זוהי לילית

²שם משמואל שם: ושמעו שאמרה נמוגו כל יושבי הארץ שכבר נכנעו, לא הי' להם עוד מה לעשות שם